

Hüseyin Vasıf Çınar (1896-1935)

Atatürk Döneminin Maarif Vekili'dir. Eski Kaymakam Abdullah Hulusi Bey'in oğlu olarak 1896 yılında Girit'te dünyaya gelen Vasıf Bey 1910 yılında İzmir İdadisi'nden mezun oldu. Hukuk Mektebi'nde okudu. Üçüncü sınıftan itibaren Hukuka devam etmedi. 1915 yılında arkadaşı ve kendisi gibi ileride Milli Eğitim Bakanlığı yapacak olan Mustafa Necati Bey ile birlikte öğretmenliğe başladı. 1915- 1918 yılları arasında yine Mustafa Necati ile birlikte İzmir'de kurduğu Özel Şark İdadisi'nin yönetiminde ve öğretmenliğinde bulundu. 20 Ağustos 1912'de İzmir'de şubesi açılan Türk Ocağı'nın etkili isimlerinden birisi olarak burada son derece önemli hizmetlerde bulunmuştur. İşgal öncesi Hasan Tahsin, Miralay Süleyman Fethi, Kaymakam Dr Şükrü Bey, Celal Bayar, Miralay Kâzım Özalp, Mustafa Necati ile birlikte direniş eylemlerini düzenleyen öncüler arasında bulunmuştur. Batı Anadolu direnişi içerisinde Vasıf Çınar, İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti'nin 17- 19 Mart 1919 tarihleri arasında düzenlediği Büyük Kongre'de arkadaşlarının düşüncesine tercüman olmuştur. 17 Mart 1919 günü toplanan Müdafaa-i Hukuk büyük kongresi öncesinde, Batı Anadolu'daki durumun Wilson ilkelerinin öngördüğü şekilde belirlenmesinden ve aksi herhangi bir kararın tanınmayacağından söz eden bildirin yayıncılarından birisi oldu. İzmir'in işgal edilmesinden sonra mücadelesine Balıkesir'de devam eden Vasıf Çınar, Balıkesir Kongreleri içerisinde Mustafa Necati, Kâzım Özalp, Hacim Muhittin Çarıklı gibi isimlerle birlikte çalışarak bu kongrelerin toplanmasına öncülük etmiştir. Vasıf Bey'in Balıkesir'deki en önemli hizmetlerinden birisi, Mustafa Necati ve Esat Çınar ile birlikte çıkarmaya başladığı "İzmir'e Doğru" gazetesidir. İzmir'e Doğru gazetesi, işgal altına alınan ülkede halkı uyandırmaya, Kuva-yı Milliye'yi tanıtmaya, tam bağımsızlık fikri etrafında halkı toplamaya, İstanbul Hükümetleri ve özellikle Damat Ferit Paşa iktidarlarının uygulamalarını ortaya koyan yazıları ile Milli Mücadeleye büyük hizmetleri olan bir yayındır. Vasıf Çınar, hem gazeteyi arkadaşları ile birlikte çıkarmış hem de yazar olarak hizmet etmiştir. Vasıf Çınar'ın İzmir'e Doğru gazetesindeki yazılarının bir kısmını, İzmir'in işgali ve buna bağlı olarak gelişen olaylar oluşturur. İşgal Devletleri'nin politikası, İstanbul Hükümetleri'nin yaklaşımı, Anzavur ve diğerlerinin Hükümet'le olan ilişkisi eleştirilerek, hür yaşama hakkımızın elimizden alınamayacağı ifade edilmiştir. Milli Mücadele'nin anlatılmasında son derece önemli hizmetleri olan İzmir'e Doğru gazetesinin yayını, Balıkesir'in işgali üzerine sona ermiştir. Vasıf Çınar bunun üzerine Balıkesir'den ayrılır ve Maarif Vekâleti Özel Kalem Müdürlüğü'ne atanır. Bu görevini yürütürken T.B.M.M'nin İkinci Dönem milletvekilliği seçimlerine katılır ve 5 Temmuz 1923'te Saruhan'dan milletvekili seçilir. İrşad, Maarif, Mübadele, İmar ve İskân Komisyonlarında çalışmıştır. Parlamentoda Lozan görüşmeleri, Saltanat'ın kaldırılması ve Cumhuriyet'in ilanı tartışmalarının önemli isimlerinden birisidir. Saltanat'ın kaldırılmasının ve Cumhuriyet'in ilan edilmesinin haklı gerekçelerini ortaya koyan ve mevcut olan şeklin zaten Cumhuriyet olduğunu ifade eden Çınar, bu sürecin ardından 8. 12. 1923'te İstanbul İstiklâl Mahkemesi Savcılığına seçilmiştir. 5 Şubat 1924 tarihinde mahkemenin görevinin sona ermesi üzerine tekrar Ankara'ya dönmüştür. Vasıf Çınar, bundan sonra, Türk eğitim tarihi ve laikleşme açısından son derece önemli olan Tevhid-i Tedrisat'ın hazırlanmasında ve Bakan olarak uygulanmasında bulunmuştur. Elli arkadaşı ile birlikte verdiği önergede, fikir ve duygu bakımından milleti birleştirebilmek için Tevhid-i Tedrisatın en doğru ve en ilmî yol olduğunu ifade etmiştir. Meclis'teki tartışmaların ardından 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilmiş ve kanunun kabulünden üç gün sonra 6 Mart günü Maarif Bakanı olmuştur. Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu'nun kabul edilmesinden sonra kızlar ve erkeklerin aynı sistem içerisinde, aynı eğitimden geçirileceklerini ve bundan sonra programlarının birleştirileceğini ifade etmiştir. Ayrıca "Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokulların hiçbirinde meslek dersleri okutulamayacağı, bunun öğretimin birleştirilmesi ilkesine aykırı olacağı" gerekçesi ile medreseleri kapatmıştır. İlk Bakanlığı döneminde Heyet-i İlmiye toplantıları yapılmış, ilköğretimin 5 yıla, Ortaöğretimin 6 yıla indirilmesi, ders

kitaplarının yazılması, ilkokul müfredatının hazırlanması kararları alınmış ve bunlar aşamalı olarak yürürlüğe konulmuştur. Sekiz buçuk ay bakanlıkta kaldıktan sonra 21 Kasım 1924 tarihinde istifa etti ve 16 Haziran 1925'te Prag elçiliğine atandı. Türkiye Cumhuriyeti'nin Çekoslovakya'daki ilk elçisi oldu. Vasıf Bey Prag'da iki yıl kadar kaldıktan sonra 11 Aralık 1927'de Budapeşte elçiliğine atandı. Orada da bir yıl kadar kaldı ve 3 Kasım 1928'de Moskova Büyükelçisi olarak görevlendirildi. 1 Ocak 1929 günü Maarif Vekili Mustafa Necati'nin ölmesi üzerine ondan boşalan İzmir Milletvekiliği'ne seçildi ve Maarif Vekilliği'ne yeniden atandı. Vasıf Çınar ikinci kez getirildiği Milli Eğitim Bakanlığından, İtalya Büyükelçiliğine atanması nedeniyle ayrıldı. 28 Mayıs 1932 tarihinde Roma'daki görevine başlayan Çınar, 16 Temmuz 1934 günü Roma'dan Moskova'ya atanmıştır. Moskova'daki görevine ek olarak "Litvanya Cumhuriyeti Hükümeti" yanında da Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni Ortaelçi sıfatıyla temsil etmiştir. Vasıf Çınar, Moskova'daki görevinin başında iken 2 Haziran 1935 tarihinde vefat etmiş ve cenazesi Türkiye'ye getirilmiştir.

Tülay ALİM BARAN

KAYNAKÇA

AKSOY, Yaşar, **Bir Kent Bir İnsan, İzmir'in Son Yüzyılı, S. Ferit Eczacıbaşı'nın Yaşamı ve Anıları**, İstanbul 1986.

ALBAYRAK, Mustafa, **Millî Mücadele Döneminde Batı Anadolu Kongreleri**, Ankara 1988.

ARIKAN, Zeki, "Vasıf Çınar'ın Yaşamı ve Hizmetlerine Toplu Bakış", 27 Ekim 1999'da Ankara TED'de düzenlenen toplantıda sunulan tebliğ.

AYBARS, Ergün, **İstiklâl Mahkemeleri, I-II 1920-1927**, İzmir 1988.

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı, **Hayatım**, İstanbul 1998.

BAŞGÖZ, İlhan, **Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk**, Ankara 1995.

SAKAOĞLU, Necdet, **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**, İstanbul 1992.

ŞİMŞİR, Bilal, **Bizim Diplomatlar**, Ankara 1996.

TBMM Albümü (1920, 1991), Ankara 1994.

Türk Parlamento Tarihi, TBMM II. Dönem 1923-1927, Cilt III, Ankara 1995.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/huseyin-vasif-cinar-1896-1935/?pdf=3911> adresinden erişilmiştir